

بررسی عملکرد بند الف تبصره 18 بودجه های سنواتی و تأثیر آن بر ایجاد اشتغال پایدار

دکتر هادی قوامی
عضو هیات علمی گروه اقتصاد دانشکده علوم اداری و اقتصادی دانشگاه فردوسی
qavami_h@um.ac.ir
hadi.qavami@gmail.com

حمید جمالی وحید
کارشناس ارشد ریاضیات مالی دانشگاه سمنان
Hamidjamali62@gmail.com

چکیده:

امروزه در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، مسئله اشتغال یکی از مهم ترین مسائل اقتصادی اجتماعی است و پیامدهای مختلفی را در زمینه های مختلف به دنبال دارد. به طوری که در سال های اخیر به ویژه در حال حاضر اقتصاد ایران علاوه بر معضل بیکاری، گریبان گیر پیامدهای آن و همچون فقر بزهکاری، مهاجرت، قاچاق، طلاق و غیره می باشد.

یکی از جدی ترین اتفاقاتی که در ثبات اقتصادی رخ می دهد، اعتماد تولیدکننده به فعالیت است. در این شرایط بنگاههای اقتصادی شکل می گیرد و چرخه ای بزرگ به حرکت در می آید. نکته مهم اینجاست که بنگاه اقتصادی زمینه ساز اشتغال پایدار است. هیچ کارفرمایی نمی تواند از میانه راه بنگاه اقتصادی را تعطیل کند و اگر ثبات اقتصادی سالم به اندازه ای باشد که بتوان برای یک سال آینده برنامه ریزی کرد، هر سرمایه گذاری رغبت می کند در زمینه تولید فعالیت داشته باشد. با نگاهی به بنگاههای اقتصادی متوجه می شویم که اشتغال پایدار در این بنگاهها شکل گرفته، بنگاههایی که دل به اقتصاد مولد دوخته اند.

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و روش توصیفی است. این پژوهش با هدف بررسی تأثیر میزان تسهیلات داده شده تبصره 18 قانون بودجه بر ایجاد اشتغال پایدار بر بخش های اقتصادی (کشاورزی، خدمات، صنعت و معدن و اشتغال ناقص) انجام گرفته است. و با بررسی های انجام شده نشان داده شده است که اگر تسهیلات بند الف تبصره 18 قانون بودجه برای راه اندازی زنجیره های تأمین و یا شبکه های تأمین پرداخت شود باعث ایجاد اشتغال پایدار می شود و اگر بصورت خرد و برای شغل های فصلی پرداخت شود باعث افزایش بدهکار های بانکی شده و افزایش نرخ بیکاری را دنبال دارد.

جامعه آماری این پژوهش، تمام افراد که از تسهیلات اشتغال استفاده نموده اند. که داده های آن از درگاه آمار ایران و بانک مرکزی اخذ شده است.

واژگان کلیدی:

تبصره 18 قانون بودجه، اشتغال پایدار، زنجیره تأمین، شبکه تأمین، رشد اقتصادی

همواره یکی از محورهای کلیدی و مورد توجه برنامه های توسعه کشور، رشد اقتصادی، سرمایه گذاری و اشتغال است. برآیند تغییر و تحولات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاستی بر روی این شاخص ها تأثیرگذارند و هم این که تغییرات این شاخص ها، آثار و تبعات مثبت و منفی بر سایر شاخص های اقتصاد و اجتماعی دارند. با توجه به اهمیت این شاخص ها در سیاست گذاری کلان کشور، در تدوین برنامه ششم توسعه نیز توجه خاصی به این موضوعات شده است. بند نخست سیاست کلی ابلاغی برنامه ششم به تحقق رشد اقتصادی شتابان، پایدار و اشتغال زا به میزان متوسط سالانه 1 درصد اشاره دارد. سه ویژگی بر شمرده رشد اقتصادی (شامل شتابان، پایدار و اشتغال زا)، به لزوم تغییر در رویکردها و فناوری های تولید به لحاظ کاربردی (سرمایه بری)، منابع تأمین رشد اقتصادی و ترکیب و نقش مناسب بخش ها در تأمین رشد تأکید دارد. برنامه ریزی برای دستیابی به هدف یادشده مستلزم شناخت ویژگی های موجود و مطالعه آسیب شناسانه رشد اقتصادی و به تبع آن سرمایه گذاری و ایجاد اشتغال پایدار به عنوان مهم ترین نهاده ها در امر تولید، در مقاطع مختلف زمانی به ویژه برنامه های توسعه می باشد. هدف اصلی تحقیق بررسی تأثیر میزان تسهیلات داده شده تبصره 18 قانون بودجه بر ایجاد اشتغال پایدار بخش های اقتصادی بر وضعیت اشتغال خواهد بود.

اشتغال یکی از متغیرهای کلیدی اقتصاد میباشد که همبستگی بسیار زیادی با سایر شاخص های اقتصادی نظیر رشد اقتصادی و تورم دارد. بر این اساس تمامی دولت ها تلاش میکنند تا با ایجاد و توسعه زیر ساختهای سرمایه گذاری و تولید، زمینه های ایجاد اشتغال را فراهم نمایند.

به استناد ماده (2) قانون برنامه ششم توسعه (اشتغال) به عنوان یکی از موضوعات خاص در برنامه لحاظ شده است. در بند 4 ماده 4 قانون مذکور نیز بستر سازی جهت نیل به رشد و توسعه اقتصادی بر پایه عدالت از طریق اعمال سیاستهای اشتغالزایی، مهارت افزایی و ارتقای دانش حرفهای و حمایت از مشاغل کوچک خانگی و دانشبنیان مبتنی بر « سند ملی کار شایسته » هدف گذاری گردید. بر این اساس متوسط رشد سالانه اشتغال به میزان 3.9 درصد و کاهش نرخ بیکاری به میزان حداقل سالانه 0.8 درصد در طول سال های برنامه در نظر گرفته شده است. بررسی ها نشان میدهد که دولت طی سنوات اخیر 13 برنامه برای توسعه و حمایت از اشتغال صرف نموده است.

2-پیشینه تحقیق :

رجبی و محمودی (1396) در پژوهشی تحت عنوان "تأثیر سرریز فناوری ناشی از سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر اشتغال بخش صنعت" به بررسی تأثیر سرریز فناوری ناشی از سرمایه گذاری مستقیم خارجی بر اشتغال بخش صنعت در زمان 2000 تا 2014 با استفاده از رگرسیون پانل پرداختند. نتایج تخمین نشان داد که متغیرهای ارتقای سرمایه انسانی، جذب سرمایه گذاری خارجی، اثرات سرریزی و عملکرد صنعت با اشتغال بخش صنعت رابطه معنی داری دارد. به گونه ای که اشتغال در دوره قبل، ارزش افزوده بخش صنعت، شاخص دستمزد و سرمایه گذاری مستقیم خارجی رابطه مثبت دارد. نتایج حاصل با تئوری های اقتصادی سازگار است. ("تأثیر سرریز فناوری ناشی از سرمایه گذاری مستقیم، 1396).

علیزاده و همکاران (1395) در پژوهشی تحت عنوان "کارآفرینی در بخش صنعت، رشد اقتصادی و اشتغال در اقتصاد ایران" به بررسی رابطه کارآفرینی در بخش صنعت، رشد اقتصادی و اشتغال در اقتصاد ایران در دوره زمانی 1338 تا 1395 با استفاده از روش خود رگرسیون برداری پرداختند. نتایج نشان می‌دهد که کارآفرینی در بخش صنعت با 5 دوره وقفه اثر مثبت بر رشد اقتصادی و نرخ اشتغال ایران دارد. رشد اقتصادی با یک دوره وقفه اثر مثبت و قابل توجهی بر نرخ اشتغال دارد. همچنین رشد اقتصادی بر کارآفرینی در بخش صنعت تأثیری ندارد. نرخ اشتغال نیز با یک دوره وقفه اثر منفی بر کارآفرینی در بخش صنعت دارد، اما با دو دوره وقفه اثر آن بر کارآفرینی در بخش صنعت مثبت است، که اثر مثبت آن بیش از اثر منفی آن است. همچنین اشتغال با دو دوره وقفه اثر مثبت بر رشد اقتصادی دارد. (کارآفرینی در بخش صنعت، میزان تولید و، 1395)

3-فرضیه تحقیق:

تسهیلات پرداختی تبصره 18 بند الف بر اشتغال پایدار تأثیر مثبت دارد.

4-جامعه آماری مورد مطالعه:

جامعه آماری این پژوهش، تمام افراد که از تسهیلات اشتغال تبصره 18 استفاده نموده اند. که داده های آن از درگاه آمار ایران و بانک مرکزی اخذ شده است.

5- دوره زمانی داده‌های مورد استفاده در پژوهش:

از آنجایی که بند الف تبصره 18، در سال 1397 در بودجه کشور قرار گرفت در این پژوهش از داده های سال‌های 1397 تا 1400 استفاده شده است.

6- روش تحقیق:

در این تحقیق میانی نظری از طریق مطالعات کتابخانه ای و جستجو در پایگاه های اینترنتی درگاه آماری ایران و بانک مرکزی به دست آمده است؛ داده های پژوهش نیز به روش تحلیلی-توصیفی آنها را مقایسه کرده و سپس تأثیر بند الف تبصره 18 بودجه کشور بر ایجاد اشتغال پایدار مورد بررسی قرار گرفته است.

7-تعاریف:

کار: برای تعیین چگونگی فعالیت اقتصادی افراد از کلمه کلیدی کار استفاده شده است. کار آن دسته از فعالیتهای اقتصادی (فکری یا بدنی) است که به منظور کسب درآمد (نقدی یا غیرنقدی) صورت پذیرد و هدف آن تولید کالا یا ارائه خدمت باشد. افرادی که کار میکنند به طور عمده به دو گروه خود اشتغال (افرادی که برای خود کار میکنند) و مزد و حقوق بگیر (افرادی که در قبال کار خود مزد و حقوق میگیرند) تقسیم میشوند.

شاغل: افراد 15 ساله و بیشتر که در طول هفته مرجع، طبق تعریف کار، حداقل یک ساعت کار کرده و یا بنا به دلایلی به طور موقت کارشان را ترک کرده باشند. افرادی که بدون دریافت مزد برای یکی از اعضای خانوار خود که با وی نسبت خویشاوندی دارند، کار میکنند (کارکنان فامیلی بدون مزد)؛ کارآموزانی که در دوره کارآموزی

فعالیتی در ارتباط با فعالیت مؤسسه محل کارآموزی انجام میدهند، یعنی مستقیماً در تولید کالا یا ارائه خدمات سهم هستند؛ حاصلانی که در هفته مرجع مطابق تعریف، کار کرده اند و تمام افرادی که در نیروهای مسلح به صورت کادر دائم یا موقت خدمت میکنند (نیروهای مسلح شامل پرسنل کادر، درجه داران و سربازان وظیفه‌ی نیروهای نظامی و انتظامی) از جمله گروههای افراد شاغل محسوب میشوند.

بیکار: افراد 15 ساله و بیش تر که سه معیار را همزمان دارا باشند

1. در هفته مرجع فاقد کار باشند (دارای اشتغال مزدگیری یا خوداشتغالی نباشند)؛
2. در هفته مرجع و سه هفته قبل از آن جویای کار باشند (اقدامات مشخصی را به منظور جستجوی اشتغال مزدگیری و یا خوداشتغالی به عمل آورده باشند)
3. در هفته مرجع و یا هفته بعد از آن برای اشتغال مزدگیری یا خوداشتغالی، آماده برای کار باشند. افرادی که به دلیل آغاز به کار در آینده و یا انتظار بازگشت به شغل قبلی جویای کار نبوده، ولی فاقد کار و آماده برای کار بوده‌اند، نیز بیکار محسوب میشوند.

نیروی کار (جمعیت فعال): مجموع جمعیت شاغل و بیکار است.

اشتغال ناقص: افراد دارای اشتغال ناقص شامل تمام شاغلانی است که در هفته مرجع، حاضر در سرکار یا غایب موقت از محل کار بوده و به دلایل اقتصادی نظیر رکود کاری، پیدا نکردن کار با ساعت کار بیشتر، قرار داشتن در فصل غیرکاری و... کمتر از 44 ساعت کار کرده، خواهان و آماده برای انجام کار اضافی در هفته مرجع بوده‌اند.

نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت اقتصادی)

عبارت است از نسبت جمعیت فعال (شاغل و بیکار) 15 ساله و بیشتر به جمعیت در سن کار، 15 ساله و بیشتر ضربدر 100

نرخ مشارکت اقتصادی = $100 \times (\text{جمعیت 15 ساله و بیشتر} / \text{جمعیت فعال 15 ساله و بیشتر})$

نسبت اشتغال

عبارت است از نسبت جمعیت شاغل 15 ساله و بیشتر به کل جمعیت در سن کار، 15 ساله و بیشتر، ضربدر 100

نسبت اشتغال = $100 \times (\text{جمعیت 15 ساله و بیشتر} / \text{جمعیت شاغل 15 ساله و بیشتر})$

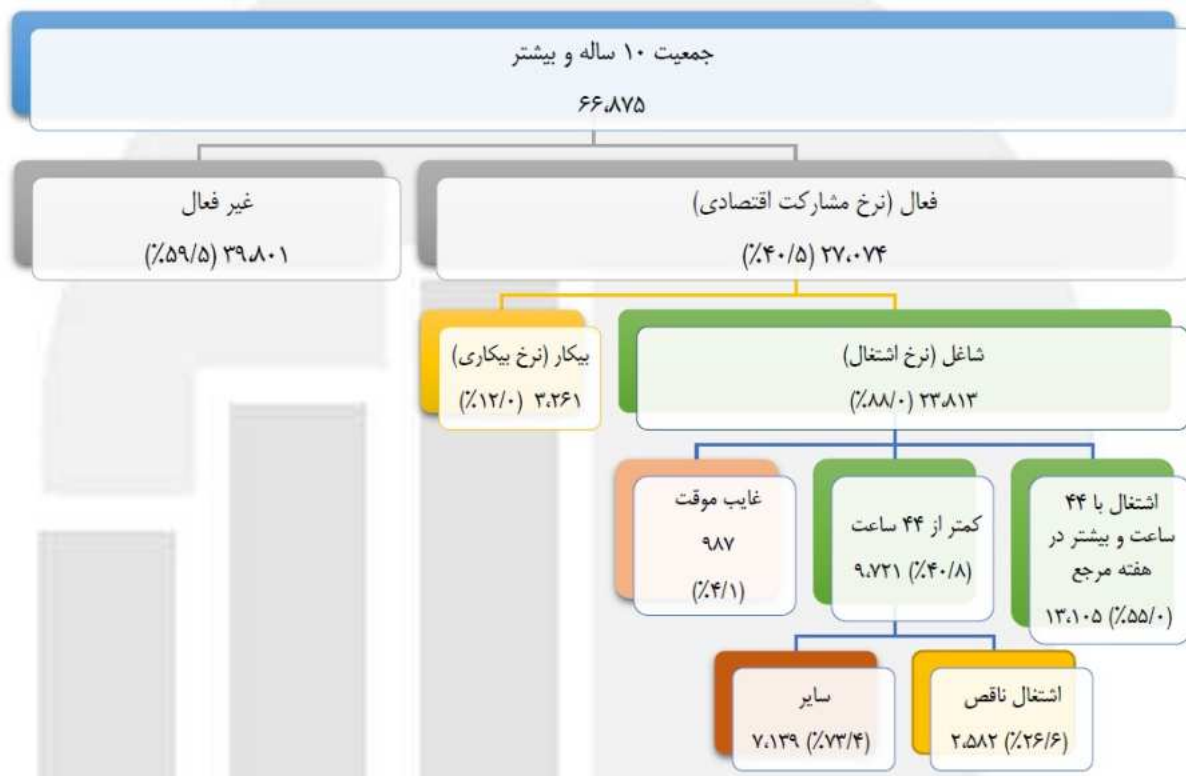
نرخ بیکاری

عبارت است از نسبت جمعیت بیکار به جمعیت فعال (شاغل و بیکار)، ضربدر 100

نرخ بیکاری = $100 * (\text{جمعیت فعال} 15 \text{ ساله و بیشتر} / \text{جمعیت بیکار} 15 \text{ ساله و بیشتر})$

8- آمار ها اشتغال کشور

براساس نتایج این آمارگیری در سال 1397 ، عمده ترین شاخصه ای بازار کار و تغییرات آن در سال 1397 نسبت به سال 1396 در جدول ارائه شده است.

نمودار 1: شاخص‌های عمده بازار کار در سال 1397

جدول 1: شاخص‌های عمده بازار کار در سال به تفکیک جنسیت 1397

شاخص‌های نیروی کار*		کل کشور			مرد			زن		
		سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶	تغییرات	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶	تغییرات	سال ۱۳۹۷	سال ۱۳۹۶	تغییرات
جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر	تعداد	۶۶۸۷۴۹۴۹	۶۶۱۰۵۶۲۱	۷۶۹۳۲۸	۲۳۵۳۳۱۴۱	۲۳۱۶۳۷۴۴	۳۶۹۳۹۷	۲۳۳۴۱۸۰۸	۲۲۹۴۱۸۷۶	۳۹۹۹۳۲
مشارکت اقتصادی	نرخ	۴۰/۵	۴۰/۱	۰/۴	۶۴/۸	۶۴/۴	۰/۴	۱۶/۱	۱۵/۷	۰/۴
جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر	تعداد	۲۷۰۷۲۸۴۱	۲۶۵۱۴۲۵۸	۵۵۹۴۸۳	۲۱۷۱۸۰۴۰	۲۱۲۵۱۴۴۸	۳۶۶۵۹۳	۵۳۵۵۷۹۹	۵۱۶۲۹۰۹	۱۹۲۸۹۰
اشتغال جمعیت ۱۰ ساله	نسبت	۲۵/۶	۲۵/۳	۰/۳	۵۸/۱	۵۷/۹	۰/۲	۱۳/۰	۱۲/۶	۰/۴
و بیش‌تر	تعداد	۲۳۸۱۳۰۴۵	۲۳۳۴۹۱۱۷	۴۶۳۹۲۸	۱۹۴۶۷۷۷۲	۱۹۱۹۶۰۶۲	۲۷۱۷۱۰	۴۳۴۵۲۷۲	۴۱۵۳۰۵۵	۱۹۲۳۱۷
بیکاری جمعیت ۱۰ ساله	نرخ	۱۲/۰	۱۱/۹	۰/۱	۱۰/۴	۱۰/۱	۰/۳	۱۸/۹	۱۹/۶	-۰/۷
و بیش‌تر	تعداد	۲۲۶۰۷۹۶	۳۱۶۵۳۴۱	۹۵۵۵۵	۲۲۵۰۲۶۸	۲۱۵۵۳۸۶	۹۴۸۸۲	۱۰۱۰۵۲۷	۱۰۰۹۸۵۴	۶۷۳
بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	نرخ	۱۲/۱	۱۲/۰	۰/۱	۱۰/۴	۱۰/۱	۰/۳	۱۸/۹	۱۹/۶	-۰/۷
و بیش‌تر	تعداد	۳۲۵۴۸۳۱	۳۱۶۱۶۴۸	۹۳۱۸۳	۲۲۴۴۴۲۱	۲۱۵۲۴۴۷	۹۱۹۷۴	۱۰۱۰۴۰۹	۱۰۰۹۲۰۱	۱۲۰۸
بیکاری جوانان ۱۵-۲۴ ساله	نرخ	۲۷/۷	۲۸/۲	-۰/۵	۲۴/۳	۲۴/۲	۰/۱	۳۹/۹	۴۳/۳	-۳/۴
و بیش‌تر	تعداد	۷۸۸۷۳۹	۸۴۰۰۹۰	-۵۱۲۵۱	۵۴۳۵۹۷	۵۶۷۱۲۸	-۲۲۵۳۱	۲۴۵۱۴۲	۲۷۲۹۶۲	-۲۷۸۲۰
بیکاری جوانان ۱۵-۲۹ ساله	نرخ	۲۵/۱	۲۵/۱	۰/۰	۲۱/۲	۲۰/۸	۰/۴	۲۸/۶	۴۰/۴	-۱/۸
و بیش‌تر	تعداد	۱۷۳۶۵۹۱	۱۷۳۱۷۹۷	-۵۲۰۶	۱۱۳۲۰۱۴	۱۱۱۴۳۴۷	۱۷۶۶۷	۵۹۴۵۷۷	۶۱۷۴۵۰	-۲۲۸۷۳
فارغ‌التحصیل آموزش عالی	تعداد	۱۲۵۴۰۵۰	۱۱۷۴۴۸۳	۷۹۵۶۷	۵۸۷۶۸۲	۵۲۵۳۴۴	۶۲۳۲۸	۶۶۶۳۶۶	۶۴۹۱۳۹	۱۷۲۲۷
اشتغال در بخش کشاورزی	سهم	۱۷/۷	۱۷/۵	۰/۲	۱۷/۲	۱۶/۵	۰/۷	۱۹/۷	۲۱/۸	-۲/۱
و بیش‌تر	تعداد	۴۲۱۳۱۵۷	۴۰۷۷۳۵۱	۱۳۵۸۰۶	۳۳۵۷۰۵۴	۳۱۷۱۸۴۶	۱۸۵۲۰۸	۸۵۶۱۰۲	۹۰۵۵۰۵	-۴۹۴۰۳
اشتغال در بخش صنعت	سهم	۲۲/۰	۲۲/۳	-۰/۳	۲۳/۲	۲۳/۷	-۰/۵	۲۶/۹	۲۵/۷	۱/۲
و بیش‌تر	تعداد	۷۶۲۷۶۶۰	۷۵۴۴۷۰۹	۸۲۹۵۱	۶۴۵۸۸۹۷	۶۴۷۵۲۸۳	-۱۶۴۸۶	۱۱۶۸۷۶۲	۱۰۶۹۳۲۶	۹۹۴۳۶
اشتغال در بخش خدمات	سهم	۵۰/۳	۵۰/۲	۰/۱	۴۹/۶	۴۹/۷	-۰/۱	۵۳/۴	۵۲/۴	۱/۰
و بیش‌تر	تعداد	۱۱۹۶۸۳۶۷	۱۱۷۲۱۵۰۴	۲۴۶۸۶۳	۹۶۴۸۴۴۹	۹۵۴۴۵۸۵	۱۰۲۸۶۴	۲۳۱۹۹۱۷	۲۱۷۶۹۱۹	۱۴۲۹۹۸
اشتغال ناقص	سهم	۱۰/۸	۱۰/۵	۰/۳	۱۲/۰	۱۱/۶	۰/۴	۵/۸	۵/۱	۰/۷
و بیش‌تر	تعداد	۲۵۸۲۱۵۴	۲۴۴۸۱۲۰	۱۳۴۰۳۴	۲۳۲۸۲۶۱	۲۳۲۵۴۴۴	۹۲۹۱۷	۲۵۳۷۹۳	۲۱۶۷۵	۴۱۱۸
سهم جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش‌تر	تعداد	۳۸/۵	۳۷/۱	۱/۴	۲۶/۱	۲۴/۴	۱/۷	۶۵/۹	۶۴/۳	۱/۶
سهم جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر	تعداد	۲۳/۹	۲۱/۵	۲/۴	۲۰/۴	۱۸/۳	۲/۱	۳۹/۲	۳۶/۳	۲/۹

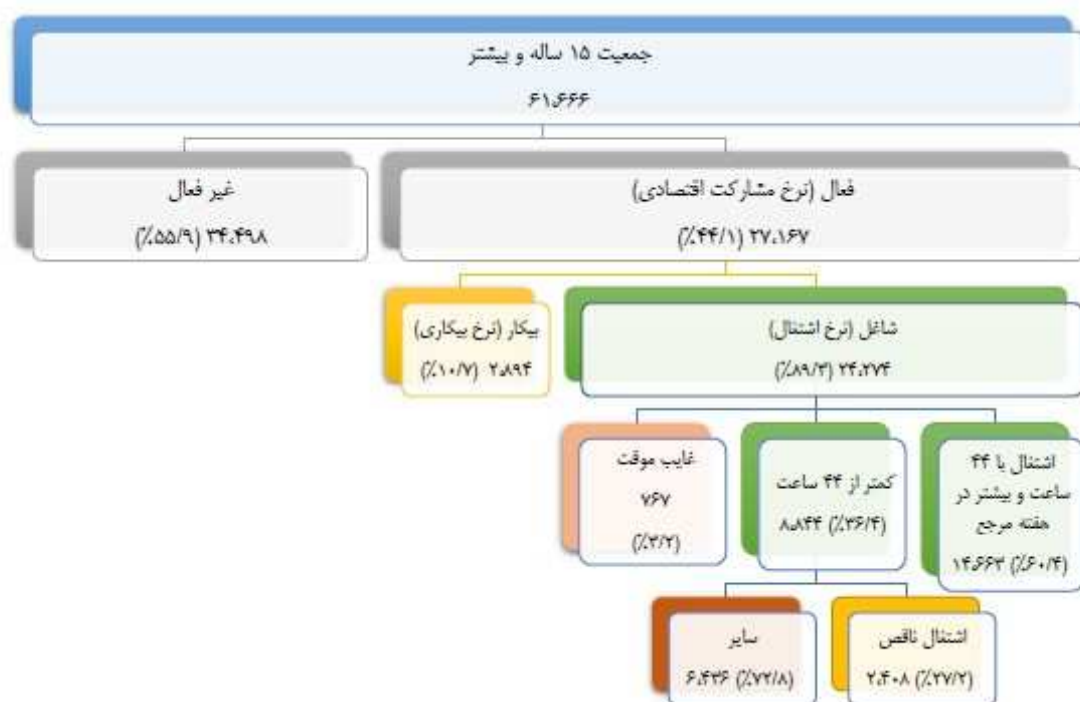
* علت اختلاف در سرجمع ناشی از گرد کردن ارقام است.

منبع: درگاه ملی آمار

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر نشان می‌دهد که ۴۰.۵ درصد جمعیت در سن کار (۱۰ ساله و بیشتر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به

نقاط روستایی کمتر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به سال قبل (1396 0.4 درصد کاهش داشته است. بررسی نسبت اشتغال جمعیت 10 ساله و بیشتر بیانگر آن است که 35.6 درصد از جمعیت در سن کار (15 ساله و بیشتر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیشتر از زنان و در نقاط روستایی بیشتر از نقاط شهری بوده است.

براساس نتایج این آمارگیری در سال 1398 ، عمده ترین شاخصه ای بازار کار و تغییرات آن در سال 1398 نسبت به سال 1397 در جدول ارائه شده است.

نمودار 2: شاخص‌های عمده بازار کار در سال 1398

جدول 2: شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس در سال 1398 نسبت به سال 1397

شاخص‌های نیروی کار*	کل کشور			مرد			زن		
	سال 1398	سال 1397	تغییرات	سال 1398	سال 1397	تغییرات	سال 1398	سال 1397	تغییرات
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	۶۱۶۶۵۵۱۶	۶۱۰۰۰۵۵۹	۶۶۶۹۵۷	۳۰۸۴۱۸۵۰	۳۰۵۲۷۲۴۰	۳۱۴۶۱۰	۳۰۸۲۳۶۶۶	۳۰۴۷۳۳۱۹	۳۵۰۴۴۷
مشارکت اقتصادی	۴۴,۱	۴۴,۵	-۰,۴	۷۱,۱	۷۱,۴	-۰,۳	۱۷,۰	۱۷,۶	-۰,۶
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	۲۷۱۶۷۱۰۵	۲۷۱۴۱۵۲۸	۲۵۵۷۷	۲۱۹۲۸۲۸۳	۲۱۷۸۶۰۳۰	۱۴۲۵۳	۵۲۳۸۸۲۲	۵۲۵۵۴۹۲	-۱۱۶۶۷۰
اشتغال جمعیت 15 ساله و بیش‌تر*	۳۹,۴	۳۹,۱	۰,۳	۶۴,۷	۶۳,۹	۰,۸	۱۴,۰	۱۴,۲	-۰,۲
تعداد	۲۴۲۷۳۵۱۷	۲۳۸۴۲۵۵۳	۴۳۳۰۶۴	۱۹۹۵۲۹۹۲	۱۹۵۰۴۱۳۳	۴۴۸۸۵۹	۴۳۲۰۵۲۵	۴۳۳۹۴۱۹	-۱۸۸۹۴
بیکاری جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	۱۰,۷	۱۲,۲	-۱,۵	۹,۰	۱۰,۵	-۱,۵	۱۷,۵	۱۹,۰	-۱,۵
تعداد	۲۸۹۳۵۸۸	۳۲۹۷۹۷۸	-۴۰۴۹۰	۱۹۷۵۲۹۱	۲۲۸۱۹۰۰	-۳۰۶۶۰۹	۹۱۸۲۹۷	۱۰۱۶۰۷۸	-۹۷۷۸۱
بیکاری جوانان 15-۲۴ ساله	۲۶,۰	۲۷,۷	-۱,۷	۴۲,۷	۴۴,۳	-۱,۶	۳۸,۸	۴۰,۱	-۱,۳
تعداد	۷۱۳۲۸۳۳	۸۰۸۳۹۱	-۹۵۱۰۸	۴۹۵۴۱۳	۵۶۰۱۷۰	-۶۴۷۵۷	۲۱۷۸۶۹	۲۴۸۲۲۰	-۳۰۴۵۱
بیکاری گروه سنی 15-۳۵ ساله*	۱۷,۹	۱۹,۶	-۱,۷	۱۴,۸	۱۶,۳	-۱,۵	۲۹,۷	۳۱,۶	-۱,۹
تعداد	۲۱۴۴۲۸۱	۲۴۲۹۲۷۰	-۲۸۴۹۸۹	۱۳۸۶۶۱۶	۱۵۷۸۱۷۹	-۱۹۱۵۶۳	۷۵۷۶۶۴	۸۵۱۰۹۰	-۹۳۴۲۶
بیکاری جمعیت قارغ التحصیل آموزش عالی	۱۶,۷	۱۸,۳	-۱,۶	۱۲,۱	۱۳,۱	-۱,۰	۲۶,۲	۲۸,۲	-۲,۰
تعداد	۱۲۰۴۷۹۶	۱۲۷۱۷۲۹	-۶۶۹۳۳	۵۸۴۵۲۵	۶۰۱۱۰۹	-۱۶۵۸۴	۶۲۰۲۷۰	۶۷۰۶۱۸	-۵۰۴۴۸
اشتغال در بخش کشاورزی	۱۷,۷	۱۷,۷	۰,۰	۱۷,۲	۱۷,۳	-۰,۱	۱۹,۸	۱۹,۷	۰,۱
تعداد	۴۲۹۲۵۴۱	۴۲۲۱۲۴۵	۷۱۲۹۶	۳۴۲۵۰۶۷	۳۳۵۵۴۶۳	۶۹۰۴	۸۵۷۴۷۴	۸۵۵۷۸۱	۱۶۹۳
اشتغال در بخش صنعت	۳۲,۰	۳۲,۰	۰,۰	۳۳,۱	۳۳,۱	۰	۲۶,۹	۲۶,۷	۰,۲
تعداد	۷۷۶۶۰۱۷	۷۶۲۲۰۲۷	۱۴۴۳۹۰	۶۶۰۴۷۷۱	۶۴۶۳۰۸۵	۱۴۱۴۸۶	۱۱۶۱۲۴۶	۱۱۵۹۹۵۲	۱۲۹۴
اشتغال در بخش خدمات	۵۰,۳	۵۰,۳	۰,۰	۴۹,۷	۴۹,۶	۰,۱	۵۳,۳	۵۳,۵	-۰,۲
تعداد	۱۲۲۱۲۹۰۱	۱۱۹۹۵۳۸۵	۲۱۷۵۱۶	۹۹۱۱۲۹۳	۹۶۷۲۱۹۳	۲۳۹۱۰۰	۲۳۰۱۶۰۸	۲۳۳۳۱۹۱	-۲۱۵۸۳
اشتغال ناقص	۹,۹	۱۰,۹	-۱,۰	۱۰,۹	۱۲,۰	-۱,۱	۵,۵	۵,۹	-۰,۴
تعداد	۲۴۰۷۷۶۳	۲۵۹۲۷۴۸	-۱۸۴۹۸۵	۲۱۶۸۶۱۲	۲۳۳۸۲۴۴	-۱۶۹۶۳۲	۲۳۹۱۵۱	۲۵۴۵۰۴	-۱۵۲۵۳
سهم جمعیت بیکار قارغ التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران	۴۱,۶	۳۸,۶	۳,۰	۲۹,۶	۲۶,۳	۳,۳	۶۷,۵	۶۶,۰	۱,۵
سهم شاغل قارغ التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان	۲۴,۷	۲۲,۹	۱,۸	۲۱,۲	۲۰,۴	۰,۸	۴۰,۵	۳۹,۴	۱,۱
مشارکت اقتصادی 1۰ ساله و بیش‌تر	۳۹,۹	۴۰,۵	-۰,۶	۶۴,۳	۶۴,۷	-۰,۴	۱۵,۵	۱۶,۰	-۰,۵
اشتغال جمعیت 1۰ ساله و بیش‌تر	۳۵,۷	۳۵,۵	۰,۲	۵۸,۵	۵۷,۹	۰,۶	۱۲,۸	۱۳,۰	-۰,۲
بیکاری جمعیت 1۰ ساله و بیش‌تر	۱۰,۶	۱۲,۱	-۱,۵	۹,۰	۱۰,۵	-۱,۵	۱۷,۵	۱۸,۹	-۱,۴

منبع: درگاه ملی آمار

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت 15 ساله و بیشتر نشان می‌دهد که 44.1 درصد جمعیت در سن کار (15 ساله و بیشتر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی کمتر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به سال قبل (1397) 0.4 درصد کاهش داشته است. بررسی نسبت اشتغال جمعیت 15 ساله و بیشتر بیانگر آن است که 39.4

درصد از جمعیت در سن کار (15 ساله و بیشتر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیشتر از زنان و در نقاط روستایی بیشتر از نقاط شهری بوده است.

جدول 3: شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک، نقاط شهری و روستایی در سال 1398 نسبت به سال 1397

(تعداد: نفر-سهم و نسبت: درصد) (۱۳۹۱-۱۳۹۸)

شاخص‌های نیروی کار*	نقاط شهری			نقاط روستایی		
	سال 1398	سال 1397	تغییرات	سال 1398	سال 1397	تغییرات
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	۴۶۹۷۷۶۶۱	۴۶۲۳۹۷۰۴	۷۳۷۹۵۷	۱۴۶۸۷۸۵۵	۱۴۷۶۰۸۵۵	-۷۳۰۰۰
مشارکت اقتصادی جمعیت	۴۳,۰	۴۳,۵	-۰,۵	۴۷,۳	۴۷,۵	-۰,۲
15 ساله و بیش‌تر	۲۰۲۲۳۷۴۰	۲۰۱۲۵۴۷۹	۹۸۲۶۱	۶۹۴۲۳۶۵	۷۰۱۶۰۴۱	-۷۲۶۷۶
اشتغال جمعیت 15 ساله و بیش‌تر*	۱۷۸۴۰۲۰۳	۱۷۳۲۰۲۳۶	۴۴۸۱۶۷	۶۴۳۳۳۱۵	۶۴۵۱۵۱۶	-۱۸۲۰۱
بیکاری جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	۱۱,۸	۱۳,۶	-۱,۸	۷,۳	۸,۰	-۰,۷
بیکاری جوانان 15-۲۴ ساله	۲۳۸۳۵۳۷	۲۷۲۳۴۴۹	-۳۴۹۹۱۲	۵۱۰۰۵۰	۵۶۴۵۲۸	-۵۴۴۷۸
بیکاری گروه سنی 15-۲۴ ساله	۲۹,۱	۳۱,۶	-۲,۵	۱۹,۱	۱۸,۹	۰,۲
بیکاری گروه سنی 15-۲۴ ساله	۵۵۳۳۹۸	۶۳۷۱۶۴	-۸۲۷۶۶	۱۵۹۸۸۵	۱۷۱۲۲۷	-۱۱۲۴۲
بیکاری گروه سنی 15-۲۴ ساله	۱۹,۶	۲۱,۵	-۱,۹	۱۲,۹	۱۳,۸	-۰,۹
بیکاری جمعیت 15-۲۴ ساله	۱۷۷۱۱۹۴	۲۰۰۸۷۳۷	-۲۲۷۵۴۳	۳۷۳۰۸۶	۴۲۰۵۲۳	-۴۷۴۴۷
بیکاری جمعیت 15-۲۴ ساله	۱۶,۳	۱۷,۸	-۱,۵	۲۱,۱	۲۲,۶	-۱,۵
قارغ‌التحصیل آموزش عالی	۱۰۶۸۶۱۵	۱۱۳۵۰۱۹	-۶۶۴۰۴	۱۳۶۱۸۰	۱۳۶۷۰۸	-۵۲۸
اشتغال در بخش کشاورزی	۱۱۲۶۳۵۵	۱۰۵۶۳۴۵	۷۰۰۱۰	۳۱۶۶۱۸۶	۳۱۶۴۹۰۰	۱۲۸۶
اشتغال در بخش صنعت	۶۰۵۴۳۸۶	۵۹۰۷۷۶۱	۱۴۶۵۹۵	۱۷۱۱۶۳۱	۱۷۱۵۲۴۵	-۳۶۱۴
اشتغال در بخش خدمات	۵۹,۷	۵۹,۹	-۰,۲	۲۴,۲	۲۴,۴	-۰,۲
اشتغال ناقص	۱۰۶۵۷۷۱۶	۱۰۴۴۴۲۱۰	۲۱۳۵۰۶	۱۵۵۵۱۸۵	۱۵۷۱۱۷۴	-۱۵۹۸۹
سهم جمعیت بیکار قارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران	۴۴,۸	۴۱,۵	۳,۳	۲۶,۷	۲۴,۲	۲,۵
سهم جمعیت شاغل قارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان	۳۰,۷	۳۰,۱	۰,۶	۷,۹	۷,۲	۰,۷
مشارکت اقتصادی جمعیت 1۰ ساله و بیش‌تر	۳۹,۲	۳۹,۷	-۰,۵	۴۲,۳	۴۲,۸	-۰,۵
اشتغال جمعیت 1۰ ساله و بیش‌تر	۳۴,۶	۳۴,۳	۰,۳	۳۹,۲	۳۹,۴	-۰,۲
بیکاری جمعیت 1۰ ساله و بیش‌تر	۱۱,۸	۱۳,۶	-۱,۸	۷,۳	۸,۰	-۰,۷

* اختلاف در جمع کل شاغلان با جمع شاغلان سه بخش ناشی از وجود اظهار نشده‌ی بخش‌های سمنده‌ی فعالیت اقتصادی است.

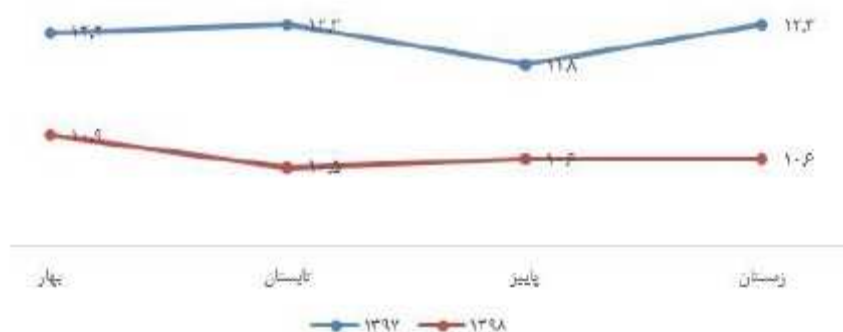
۱ ارقام سال ۱۳۹۷ بر اساس پیش‌بینی‌های جمعیتی ۱۵ ساله و بیشتر، بروز رسانی شده است.

۲ علت اختلاف در سرجمع ناشی از گرد کردن ارقام است.

۳ بر اساس بند ۴ مصوبه شماره ۱۰۰/۱۳۹۹-۹۸ مورخ ۱۳۹۸/۰۲/۱۷ شورای عالی جوانان، دامنه سن جوانی از ۱۵-۲۹ ساله به ۱۸-۳۵ ساله تغییر یافته است.

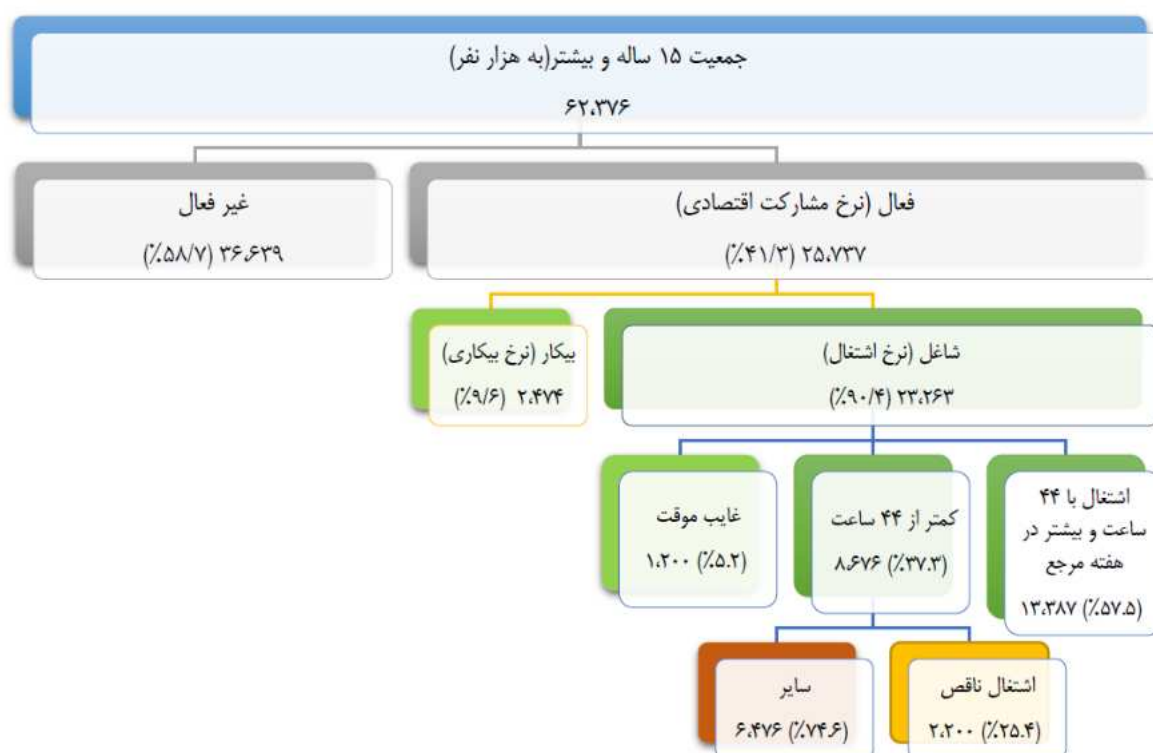
منبع: درگاه ملی آمار

نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در فصول متوالی سال‌های
۱۳۹۷ تا ۱۳۹۸

نمودار ۳: نرخ بیکاری ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

بر اساس نتایج این آمارگیری در سال ۱۳۹۹، عمده‌ترین شاخصه‌ای بازار کار و تغییرات آن در سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۸ در جدول ارائه شده است.

نمودار ۴: شاخص‌های عمده بازار کار در سال ۱۳۹۹

جدول 4: شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس در سال 1399 نسبت به سال 1398

شاخص‌های نیروی کار		کل کشور			مرد			زن		
		سال 1399	سال 1398	تغییرات	سال 1399	سال 1398	تغییرات	سال 1399	سال 1398	تغییرات
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر ¹	تعداد	۶۲۳۷۵۷۳۵	۶۱۶۶۵۵۱۶	۷۱۰۲۱۹	۳۱۱۷۰۱۴۶	۳۰۸۴۱۸۵۰	۳۲۸۲۹۶	۳۱۲۰۵۵۸۹	۳۰۸۲۳۶۶۶	۳۸۱۹۲۳
مشارکت اقتصادی	نرخ	۴۱.۳	۴۴.۱	-۲.۸	۶۸.۷	۷۱.۱	-۲.۴	۱۳.۹	۱۷.۰	-۳.۱
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	تعداد	۲۵۷۳۷۱۱۰	۲۷۱۶۷۱۰۵	-۱۴۲۹۹۹۵	۲۱۴۰۱۰۳۹	۲۱۹۲۸۲۸۳	-۵۲۷۲۴۴	۴۳۳۶۰۷۱	۵۲۳۸۸۲۲	-۹۰۲۷۵۱
اشتغال	نسبت	۳۷.۳	۳۹.۴	-۲.۱	۶۲.۹	۶۴.۷	-۱.۸	۱۱.۷	۱۴.۰	-۲.۳
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	تعداد	۲۳۲۶۳۰۴۷	۲۴۲۷۳۵۱۷	-۱۰۱۰۴۷۰	۱۹۶۰۵۳۷۴	۱۹۹۵۲۹۹۲	-۳۴۷۶۱۸	۳۶۵۷۶۷۳	۴۳۲۰۵۲۵	-۶۶۲۸۵۲
بیکاری	نرخ	۹.۶	۱۰.۷	-۱.۱	۸.۴	۹.۰	-۰.۶	۱۵.۶	۱۷.۵	-۱.۹
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	تعداد	۲۴۷۴۰۶۳	۲۸۹۳۵۸۸	-۴۱۹۵۲۵	۱۷۹۵۶۶۴	۱۹۷۵۲۹۱	-۱۷۹۶۲۷	۶۷۸۳۹۹	۹۱۸۲۹۷	-۲۳۹۸۹۸
بیکاری جوانان	نرخ	۲۳.۷	۲۶.۰	-۲.۳	۲۱.۲	۲۲.۷	-۱.۵	۳۶.۰	۳۸.۸	-۲.۸
15-24 ساله	تعداد	۵۶۲۶۲۲	۷۱۳۲۸۳	-۱۵۰۶۶۱	۴۱۷۸۰۴	۴۹۵۴۱۳	-۷۷۶۰۹	۱۴۴۸۱۸	۲۱۷۸۶۹	-۷۳۰۵۱
بیکاری گروه سنی 18-25 ساله	نرخ	۱۶.۷	۱۷.۹	-۱.۲	۱۴.۱	۱۴.۸	-۰.۷	۲۷.۹	۲۹.۷	-۱.۸
بیکاری جمعیت فارغ‌التحصیل آموزش عالی	تعداد	۱۷۶۰۹۷۳	۲۱۴۴۲۸۱	-۳۸۳۳۰۸	۱۲۱۳۳۵۰	۱۳۸۶۶۱۶	-۱۷۳۲۶۶	۵۴۷۶۲۳	۷۵۷۶۶۴	-۲۱۰۰۴۱
بیکاری بخش کشاورزی	نرخ	۱۴.۲	۱۶.۷	-۲.۵	۱۰.۴	۱۲.۱	-۱.۷	۲۲.۸	۲۶.۲	-۳.۴
اشتغال در بخش کشاورزی	تعداد	۹۶۲۷۶۲	۱۲۰۴۷۹۶	-۲۴۲۰۳۴	۴۸۴۹۳۹	۵۸۴۵۲۵	-۹۹۵۸۶	۴۷۷۸۲۲	۶۲۰۲۷۰	-۱۴۲۴۴۸
اشتغال در بخش خدمات	سهم	۱۷.۴	۱۷.۷	-۰.۳	۱۷.۲	۱۷.۲	۰.۰	۱۸.۶	۱۹.۸	-۱.۲
اشتغال در بخش صنعت	تعداد	۴۰۴۲۸۳۲	۴۲۹۲۵۴۱	-۲۴۹۷۰۹	۳۳۶۴۱۴۳	۳۴۳۵۰۶۷	-۷۰۹۲۴	۶۷۸۶۸۹	۸۵۷۴۷۴	-۱۷۸۷۸۵
اشتغال در بخش خدمات	سهم	۳۳.۳	۳۲.۰	۱.۳	۳۴.۷	۳۳.۱	۱.۶	۲۵.۷	۲۶.۹	-۱.۲
اشتغال در بخش صنعت	تعداد	۷۷۴۸۵۱۵	۷۷۶۶۰۱۷	-۱۷۵۰۲	۶۸۰۶۹۴۹	۶۶۰۴۷۷۱	۲۰۲۱۷۸	۹۴۱۵۶۶	۱۱۶۱۲۴۶	-۲۱۹۶۸۰
اشتغال در بخش خدمات	سهم	۴۹.۳	۵۰.۳	-۱.۰	۴۸.۱	۴۹.۷	-۱.۶	۵۵.۷	۵۳.۳	۲.۴
اشتغال ناقص	تعداد	۱۱۴۶۹۶۴۰	۱۲۲۱۲۹۰۱	-۷۴۳۲۶۱	۹۴۳۲۴۸۶	۹۹۱۱۲۹۳	-۴۷۸۸۰۷	۲۰۳۷۱۵۴	۲۳۰۱۶۰۸	-۲۶۴۴۵۴
سهم جمعیت بیکار	سهم	۹.۵	۹.۹	-۰.۴	۱۰.۴	۱۰.۹	-۰.۵	۴.۲	۵.۵	-۱.۳
سهم جمعیت فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران	تعداد	۲۲۰۰۴۳۲	۲۴۰۷۷۶۳	-۲۰۷۳۳۱	۲۰۴۶۵۵۸	۲۱۶۸۶۱۲	-۱۲۲۰۵۴	۱۵۳۸۷۵	۲۳۹۱۵۱	-۸۵۲۷۶
سهم جمعیت شاغل	سهم	۳۸.۹	۴۱.۶	-۲.۷	۲۷.۰	۲۹.۶	-۲.۶	۷۰.۴	۶۷.۵	۲.۹
سهم جمعیت فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان	سهم	۲۵.۰	۲۴.۷	۰.۳	۲۱.۴	۲۱.۲	۰.۲	۴۴.۳	۴۰.۵	۳.۸

منبع: درگاه ملی آمار

جدول 5: شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک نقاط شهری و روستایی در سال 1399 نسبت به سال 1398

شاخص های نیروی کار		نقاط شهری			نقاط روستایی		
		سال ۱۳۹۹	سال ۱۳۹۸	تغییرات	سال ۱۳۹۹	تغییرات	
تعداد	جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر ^۱	۴۷۷۵۶۱۳۹	۴۶۹۷۷۶۶۱	۷۷۸۴۷۸	۱۴۶۱۹۵۹۵	۱۴۶۸۷۸۵۵	-۶۸۲۶۰
نرخ	مشارکت اقتصادی	۴۰.۴	۴۳.۰	-۲.۶	۴۴.۲	۴۷.۳	-۳.۱
تعداد	جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر	۱۹۲۷۹۲۹۲	۲۰۲۲۳۷۴۰	-۹۴۴۴۴۸	۶۴۵۷۸۱۸	۶۹۴۳۳۶۵	-۴۸۵۵۴۷
نسبت	اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر	۳۶.۲	۳۸.۰	-۱.۸	۴۱.۰	۴۳.۸	-۲.۸
تعداد	بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر	۱۷۲۶۹۹۵۵	۱۷۸۴۰۲۰۳	-۵۷۰۲۴۸	۵۹۹۳۰۹۲	۶۴۳۳۳۱۵	-۴۴۰۲۲۳
نرخ	بیکاری جوانان	۱۰.۴	۱۱.۸	-۱.۴	۷.۲	۷.۳	-۰.۱
تعداد	بیکاری گروه سنی ۱۵-۲۴ ساله	۲۰۰۹۳۳۷	۲۳۸۳۵۳۷	-۳۷۴۲۰۰	۴۶۶۷۲۶	۵۱۰۰۵۰	-۴۵۳۲۴
نرخ	بیکاری جمعیت ۱۵-۲۴ ساله	۲۶.۰	۲۹.۱	-۳.۱	۱۸.۴	۱۹.۱	-۰.۷
تعداد	بیکاری جمعیت ۱۸-۳۵ ساله	۴۲۹۳۳۶	۵۵۳۳۹۸	-۱۲۴۰۶۲	۱۳۳۲۸۶	۱۵۹۸۸۵	-۲۶۵۹۹
نرخ	بیکاری جمعیت ۱۸-۳۵ ساله	۱۷.۹	۱۹.۶	-۱.۷	۱۲.۹	۱۲.۹	۰.۰
تعداد	بیکاری جمعیت ۱۸-۳۵ ساله	۱۴۳۱۳۴۷	۱۷۷۱۱۹۴	-۳۳۹۸۴۷	۳۲۹۶۲۶	۳۷۳۰۸۶	-۴۳۴۶۰
نرخ	بیکاری جمعیت ۱۸-۳۵ ساله	۱۳.۷	۱۶.۳	-۲.۶	۱۹.۵	۲۱.۱	-۱.۶
تعداد	فارغ التحصیل آموزش عالی	۸۴۵۱۷۵	۱۰۶۸۶۱۵	-۲۲۳۴۴۰	۱۱۷۵۸۷	۱۳۶۱۸۰	-۱۸۵۹۳
سهم	اشتغال در بخش کشاورزی	۶.۵	۶.۳	۰.۲	۴۸.۶	۴۹.۲	-۰.۶
تعداد	اشتغال در بخش صنعت	۱۱۲۹۵۴۹	۱۱۲۶۳۵۵	۳۱۹۴	۲۹۱۳۲۸۳	۳۱۶۶۱۸۶	-۲۵۲۹۰۳
سهم	اشتغال در بخش خدمات	۳۴.۹	۳۳.۹	۱.۰	۲۸.۷	۲۶.۶	۲.۱
تعداد	اشتغال در بخش خدمات	۶۰۲۷۷۹۸	۶۰۵۴۳۸۶	-۲۶۵۸۸	۱۷۲۰۷۱۷	۱۷۱۱۶۳۱	۹۰۸۶
سهم	اشتغال در بخش خدمات	۵۸.۵	۵۹.۷	-۱.۲	۲۲.۷	۲۴.۲	-۱.۵
تعداد	اشتغال در بخش خدمات	۱۰۱۱۰۷۸۶	۱۰۶۵۷۷۱۶	-۵۴۶۹۳۰	۱۳۵۸۸۵۳	۱۵۵۵۱۸۵	-۱۹۶۳۳۲
سهم	اشتغال ناقص	۸.۲	۸.۸	-۰.۶	۱۳.۲	۱۳.۱	۰.۱
تعداد	اشتغال ناقص	۱۴۱۱۸۶۱	۱۵۶۵۲۴۸	-۱۵۳۳۸۷	۷۸۸۵۷۲	۸۴۲۵۱۶	-۵۳۹۴۴
سهم	سهم جمعیت بیکار	۴۲.۱	۴۴.۸	-۲.۷	۲۵.۳	۲۶.۷	-۱.۴
سهم	فارغ التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران	۳۰.۸	۳۰.۷	۰.۱	۸.۱	۷.۹	۰.۲

منبع: درگاه ملی آمار

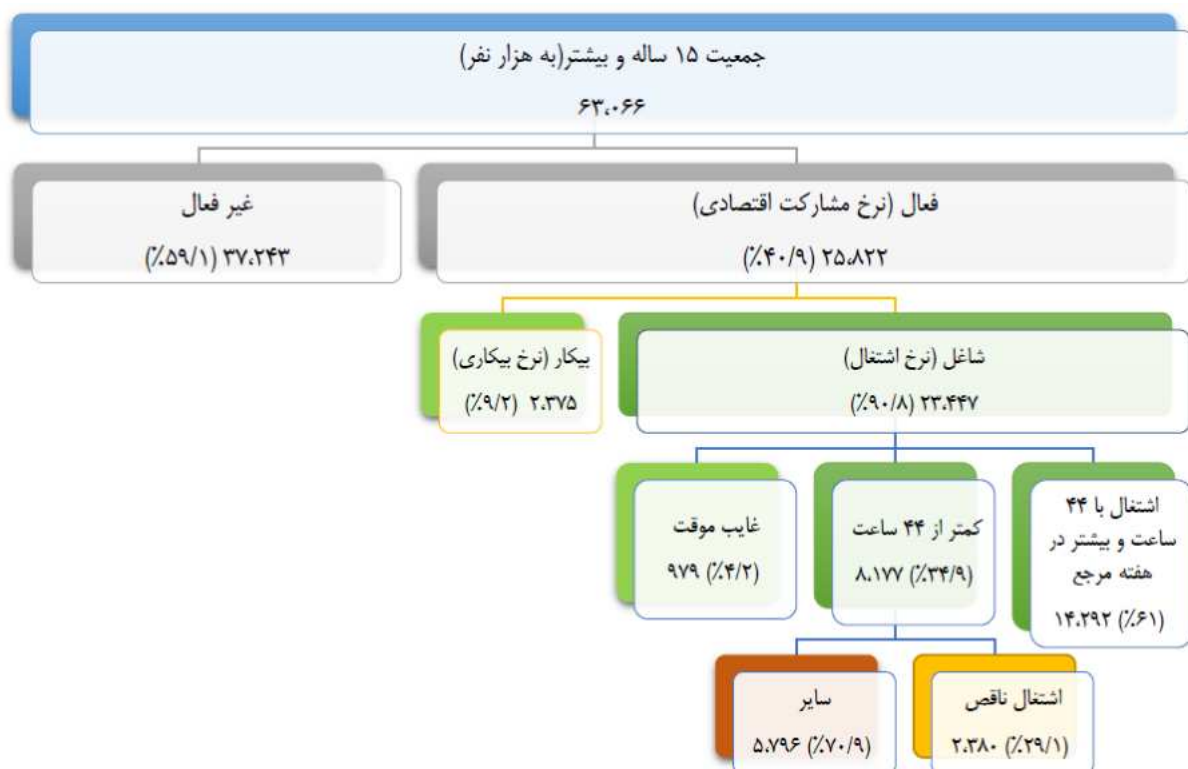
بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت 15 ساله و بیشتر نشان می‌دهد که 41.3 درصد جمعیت در سن کار (15 ساله و بیشتر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی کمتر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به سال قبل 1398 (-2.8 درصد) کاهش داشته است. بررسی نسبت اشتغال جمعیت 15 ساله و بیشتر بیانگر آن است که 37.3

درصد از جمعیت در سن کار (15 ساله و بیشتر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیشتر از زنان و در نقاط روستایی بیشتر از نقاط شهری بوده است.

نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ سال و بیشتر در فصل‌های متوالی سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹

نمودار 5: مقایسه نرخ بیکاری 1399 و 1398

نمودار 6: شاخص‌های عمده بازار کار در سال 1400

جدول 6: شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک جنس در سال 1400 نسبت به سال 1399

شاخص‌های نیروی کار	کل کشور			مرد			زن		
	سال ۱۴۰۰	سال ۱۳۹۹	تغییرات	سال ۱۴۰۰	سال ۱۳۹۹	تغییرات	سال ۱۴۰۰	سال ۱۳۹۹	تغییرات
جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر ^۱	۶۳۰۶۵۸۱۲	۶۲۳۷۵۷۳۵	۶۹۰۰۷۷	۳۱۵۱۱۶۸۹	۳۱۱۷۰۱۴۶	۳۴۱۵۴۳	۳۱۵۵۴۱۲۳	۳۱۲۰۵۵۸۹	۳۴۸۵۳۴
مشارکت اقتصادی	۴۰٫۹	۴۱٫۳	-۰٫۴	۶۸٫۷	۶۸٫۷	۰٫۰	۱۳٫۳	۱۳٫۹	-۰٫۶
جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	۲۵۸۲۲۴۰۵	۲۵۷۳۷۱۱۰	۸۵۲۹۵	۲۱۶۳۷۶۱۶	۲۱۴۰۱۰۳۸	۲۳۶۵۷۸	۴۱۸۴۷۸۹	۴۳۳۶۰۷۲	-۱۵۱۲۸۳
جمعیت غیرفعال ۱۵ ساله و بیش‌تر	۳۷۲۴۳۴۰۷	۳۶۶۳۸۶۲۵	۶۰۴۷۸۲	۹۸۷۴۰۷۳	۹۷۶۹۱۰۷	۱۰۴۹۶۶	۲۷۳۶۹۳۳۵	۲۶۸۶۹۵۱۸	۴۹۹۸۱۷
اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	۳۷٫۲	۳۷٫۳	-۰٫۱	۶۳٫۳	۶۲٫۹	۰٫۴	۱۱٫۱	۱۱٫۷	-۰٫۶
نرخ	۲۳۴۴۷۴۵۲	۲۳۲۶۳۰۴۷	۱۸۴۴۰۵	۱۹۹۳۲۰۰۴	۱۹۶۰۵۳۷۴	۳۲۶۶۳۰	۳۵۱۵۴۴۸	۳۶۵۷۶۷۳	-۱۴۲۲۳۵
بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	۹٫۲	۹٫۶	-۰٫۴	۷٫۹	۸٫۴	-۰٫۵	۱۶٫۰	۱۵٫۶	۰٫۴
نرخ	۲۳۷۴۹۵۳	۲۴۷۴۰۶۳	-۹۹۱۱۰	۱۷۰۵۶۱۲	۱۷۹۵۶۶۴	-۹۰۰۵۲	۶۶۹۳۴۱	۶۷۸۳۹۹	-۹۰۵۸
بیکاری جوانان	۲۳٫۷	۲۳٫۷	۰	۲۰٫۹	۲۱٫۲	-۰٫۳	۳۷٫۰	۳۶٫۰	۱٫۰
۱۵-۲۴ ساله	۵۵۷۷۹۳	۵۶۲۶۲۲	-۴۸۲۹	۴۰۷۳۵۳	۴۱۷۸۰۴	-۱۰۴۵۱	۱۵۰۴۴۰	۱۴۴۸۱۸	۵۶۲۲
نرخ	۱۶٫۵	۱۶٫۷	-۰٫۲	۱۳٫۸	۱۴٫۱	-۰٫۳	۲۸٫۳	۲۷٫۹	۰٫۴
بیکاری گروه سنی ۱۸-۳۵ ساله	۱۶۶۹۲۶۲	۱۷۶۰۹۷۳	-۹۱۷۱۱	۱۱۳۸۳۶۸	۱۲۱۳۳۵۰	-۷۴۹۸۲	۵۳۰۸۹۵	۵۴۷۶۲۳	-۱۶۷۲۸
سهم	۱۶٫۳	۱۷٫۴	-۱٫۱	۱۶٫۲	۱۷٫۲	-۱٫۰	۱۷٫۲	۱۸٫۶	-۱٫۴
اشتغال در بخش کشاورزی	۳۸۲۷۲۴۵	۴۰۴۲۸۳۲	-۲۱۵۵۸۷	۳۲۲۱۷۴۴	۳۳۶۴۱۴۳	-۱۴۲۳۹۹	۶۰۵۵۰۱	۶۷۸۶۸۹	-۷۳۱۸۸
سهم	۳۳٫۸	۳۳٫۳	۰٫۵	۳۵٫۳	۳۴٫۷	۰٫۶	۲۵٫۳	۲۵٫۷	-۰٫۴
اشتغال در بخش صنعت	۷۹۲۹۴۳۹	۷۷۴۸۵۱۵	۱۸۰۹۲۴	۷۰۴۰۸۵۸	۶۸۰۶۹۴۹	۲۳۳۹۰۹	۸۸۸۵۸۱	۹۴۱۵۶۶	-۵۲۹۸۵
سهم	۴۹٫۸	۴۹٫۳	۰٫۵	۴۸٫۵	۴۸٫۱	۰٫۴	۵۷٫۵	۵۵٫۷	۱٫۸
اشتغال در بخش خدمات	۱۱۶۸۷۵۸۳	۱۱۴۶۹۶۴۰	۲۱۷۹۴۳	۹۶۶۷۰۷۴	۹۴۳۲۴۸۶	۲۳۴۵۸۸	۲۰۲۰۵۰۹	۲۰۳۷۱۵۴	-۱۶۶۴۵
سهم	۱۰٫۲	۹٫۵	۰٫۷	۱۱٫۲	۱۰٫۴	۰٫۸	۴٫۳	۴٫۲	۰٫۱
اشتغال ناقص	۲۳۸۰۰۱۳	۲۲۰۰۴۳۲	۱۷۹۵۸۱	۲۲۲۷۴۹۴	۲۰۴۶۵۵۸	۱۸۰۹۳۶	۱۵۲۵۱۹	۱۵۳۸۷۵	-۱۳۵۶
نرخ	۱۳٫۶	۱۴٫۲	-۰٫۶	۹٫۷	۱۰٫۴	-۰٫۷	۲۲٫۸	۲۲٫۸	۰٫۰
فارغ‌التحصیل آموزش عالی	۹۵۷۲۷۱	۹۶۲۷۶۲	-۵۴۹۱	۴۷۶۶۵۸	۴۸۴۹۳۹	-۸۲۸۱	۴۸۰۶۱۳	۴۷۷۸۲۲	۲۷۹۱
سهم جمعیت بیکار فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران	۴۰٫۳	۳۸٫۹	۱٫۴	۲۷٫۹	۲۷	۰٫۹	۷۱٫۸	۷۰٫۴	۱٫۴
سهم جمعیت شاغل فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان	۲۵٫۸	۲۵٫۰	۰٫۸	۲۲٫۲	۲۱٫۴	۰٫۸	۴۶٫۴	۴۴٫۳	۲٫۱
نرخ	۲۷٫۴	۲۹٫۴	-۲۰	۱۶٫۹	۱۸٫۲	-۱٫۳	۳۹٫۰	۴۱٫۵	-۲٫۵
جوانان ۱۵-۲۴ ساله غیرشاغل (NEET)	۲۹۲۶۲۸۱	۳۰۸۹۷۵۷	-۱۶۳۴۷۶	۹۴۱۰۳۹	۹۹۶۰۴۳	-۵۵۰۰۴	۱۹۸۵۲۴۲	۲۰۹۳۷۱۴	-۱۰۸۴۷۲
متوسط ساعت کار شاغلان	۴۳٫۵	۴۲٫۲	۱٫۳	۴۵٫۳	۴۴٫۲	۱٫۱	۳۳٫۶	۳۱٫۳	۲٫۳

منبع: درگاه ملی آمار

جدول 7: شاخص‌های عمده بازار کار و تغییرات آن به تفکیک، نقاط شهری و روستایی در سال 1400 نسبت به سال 1399

شاخص‌های نیروی کار		نقاط شهری			نقاط روستایی		
		سال 1400	سال 1399	تغییرات	سال 1400	سال 1399	تغییرات
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر ^۱	تعداد	۴۸۵۱۱۰۰۲	۴۷۷۵۶۱۳۹	۷۵۴۸۶۳	۱۴۵۵۴۸۱۰	۱۴۶۱۹۵۹۵	-۶۴۷۸۵
مشارکت اقتصادی	نرخ	۴۰,۳	۴۰,۴	-۰,۱	۴۳,۲	۴۴,۲	-۱
جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	تعداد	۱۹۵۳۷۱۱۴	۱۹۲۷۹۲۹۲	۲۵۷۸۲۲	۶۲۸۵۲۹۱	۶۴۵۷۸۱۸	-۱۷۲۵۲۷
جمعیت غیرفعال 15 ساله و بیش‌تر	تعداد	۲۸۹۷۳۸۸۸	۲۸۴۷۶۸۴۸	۴۹۷۰۴۰	۸۲۶۹۵۲۰	۸۱۶۱۷۷۷	۱۰۷۷۴۳
اشتغال جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	نسبت	۳۶,۳	۳۶,۲	۰,۱	۴۰,۲	۴۱	-۰,۸
و بیش‌تر	تعداد	۱۷۵۹۷۲۵۵	۱۷۲۶۹۹۵۵	۳۲۷۳۰۰	۵۸۵۰۱۹۷	۵۹۹۳۰۹۲	-۱۴۲۸۹۵
بیکاری جمعیت 15 ساله و بیش‌تر	نرخ	۹,۹	۱۰,۴	-۰,۵	۶,۹	۷,۲	-۰,۳
و بیش‌تر	تعداد	۱۹۳۹۸۵۹	۲۰۰۹۳۳۷	-۶۹۴۷۸	۴۳۵۰۹۴	۴۶۴۷۲۶	-۲۹۶۳۲
بیکاری جوانان 15-24 ساله	نرخ	۲۶,۱	۲۶	۰,۱	۱۷,۶	۱۸,۴	-۰,۸
و بیش‌تر	تعداد	۴۳۸۱۵۷	۴۲۹۳۳۶	۸۸۲۱	۱۱۹۶۳۶	۱۳۳۲۸۶	-۱۳۶۵۰
بیکاری گروه سنی 18-25 ساله	نرخ	۱۷,۶	۱۷,۹	-۰,۳	۱۲,۷	۱۲,۹	-۰,۲
و بیش‌تر	تعداد	۱۳۶۸۳۹۶	۱۴۳۱۳۴۷	-۶۲۹۵۱	۳۰۰۸۶۷	۳۲۹۶۲۶	-۲۸۷۵۹
اشتغال در بخش کشاورزی	سهم	۶,۴	۶,۵	-۰,۱	۴۶,۲	۴۸,۶	-۲,۴
و بیش‌تر	تعداد	۱۱۲۲۰۷۰	۱۱۲۹۵۴۹	-۷۴۷۹	۲۷۰۵۱۷۵	۲۹۱۳۲۸۳	-۲۰۸۱۰۸
اشتغال در بخش صنعت	سهم	۳۵,۲	۳۴,۹	۰,۳	۲۹,۵	۲۸,۷	۰,۸
و بیش‌تر	تعداد	۶۲۰۲۷۰۴	۶۰۲۷۷۹۸	۱۷۴۹۰۶	۱۷۲۶۷۳۵	۱۷۲۰۷۱۷	۶۰۱۸
اشتغال در بخش خدمات	سهم	۵۸,۴	۵۸,۵	-۰,۱	۲۴,۲	۲۲,۷	۱,۵
و بیش‌تر	تعداد	۱۰۲۶۹۵۴۲	۱۰۱۱۰۷۸۶	۱۵۸۷۵۶	۱۴۱۸۰۴۱	۱۳۵۸۸۵۳	۵۹۱۸۸
اشتغال ناقص	سهم	۹,۰	۸,۲	۰,۸	۱۳,۶	۱۳,۲	۰,۴
و بیش‌تر	تعداد	۱۵۸۷۰۲۹	۱۴۱۱۸۶۱	۱۷۵۱۶۸	۷۹۲۹۸۴	۷۸۸۵۷۲	۴۴۱۲
بیکاری جمعیت فارغ‌التحصیل آموزش عالی	نرخ	۱۳,۲	۱۳,۷	-۰,۵	۱۸,۰	۱۹,۵	-۱,۵
و بیش‌تر	تعداد	۸۴۵۸۴۲	۸۴۵۱۷۵	۶۶۷	۱۱۱۴۳۰	۱۱۷۵۸۷	-۶۱۵۷
سهم جمعیت بیکار فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل بیکاران	سهم	۴۳,۶	۴۲,۱	۱,۵	۲۵,۶	۲۵,۳	۰,۳
سهم جمعیت شاغل فارغ‌التحصیل آموزش عالی از کل شاغلان	سهم	۳۱,۵	۳۰,۸	۰,۷	۸,۷	۸,۱	۰,۶
جوانان 15-24 ساله غیرشاغل غیرمحصّل ^۲ (NEET)	نرخ	۲۶,۰	۲۷,۷	-۱,۷	۳۲,۰	۳۴,۴	-۲,۴
و بیش‌تر	تعداد	۲۰۹۳۹۶۶	۲۱۸۸۴۵۳	-۹۴۴۸۷	۸۳۲۳۱۵	۹۰۱۳۰۴	-۶۸۹۸۹
متوسط ساعت کار	ساعت	۴۴,۳	۴۲,۸	۱,۵	۴۱,۲	۴۰,۲	۱,۰

۱ - اختلاف در جمع کل شاغلان با جمع شاغلان سه بخش ناشی از وجود اظهار نشده بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی است.

۲ - علت اختلاف در سر جمع، ناشی از گرد کردن ارقام است.

۳ جمعیت هدف طرح آمارگیری نیروی کار، افراد در سن کار خانوارهای معمولی ساکن و گروهی مناطق شهری و روستایی کشور می‌باشند.

منبع: درگاه ملی آمار

بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت 15 ساله و بیشتر نشان می‌دهد که 40.9 درصد جمعیت در سن کار (15 ساله و بیشتر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی کمتر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به سال قبل (1399) 0.4 درصد کاهش داشته است. بررسی نسبت اشتغال جمعیت 15 ساله و بیشتر بیانگر آن است که 37.2 درصد از جمعیت در سن کار (15 ساله و بیشتر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیشتر از زنان و در نقاط روستایی بیشتر از نقاط شهری بوده است.

نرخ بیکاری جمعیت 15 سال و بیشتر در فصل‌های متوالی سال‌های 1399 و 1400

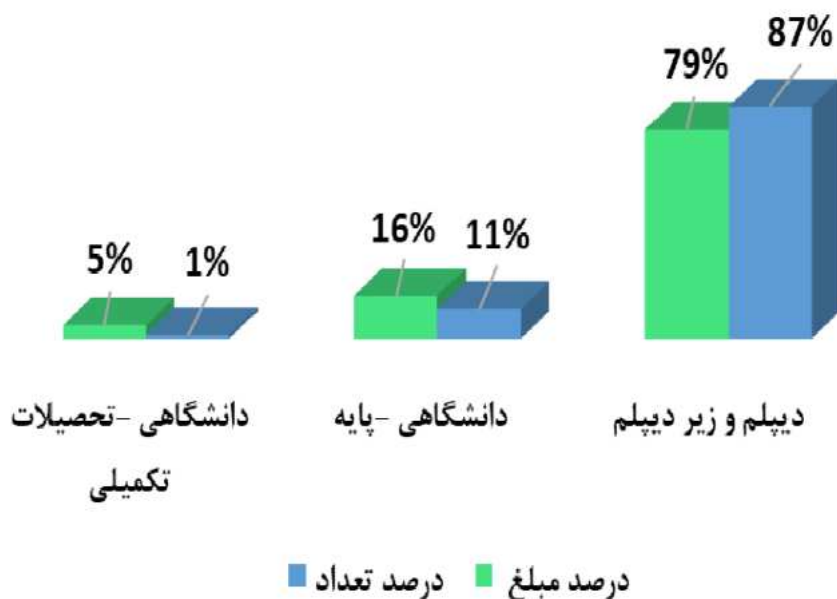

نمودار 7: مقایسه نرخ بیکاری سال 1399 و 1400

9- گزارش پرداخت تسهیلات ایجاد اشتغال تبصره 18:

مقطع تحصیلی	پرداخت شده (مبالغ برحسب میلیارد ریال)		
	تعداد	مبلغ	پیش بینی اشتغال مستقیم
دیپلم و زیر دیپلم	134522	119435	241959
دانشگاهی - پایه	17177	24451	37994
دانشگاهی - تحصیلات تکمیلی	2229	7703	8611
مجموع	153928	151589	288564

جدول 8: تسهیلات پرداختی تبصره 18 بر اساس تحصیلات

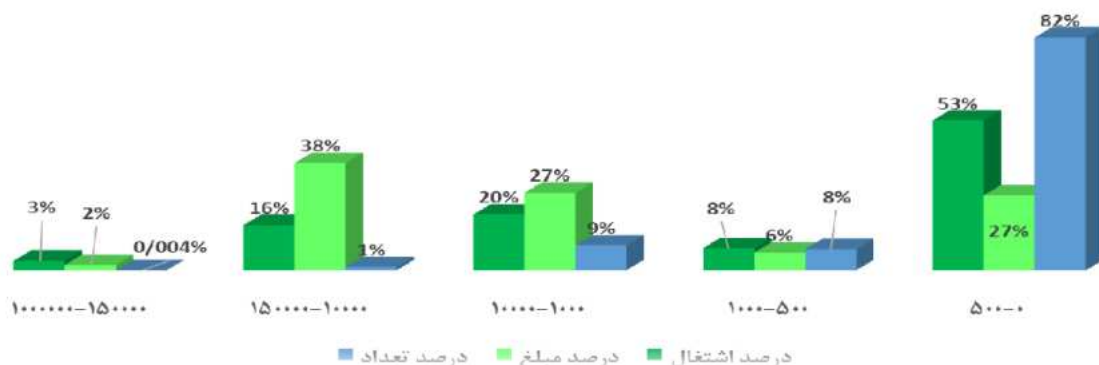
نمودار 8: مقایسه تسهیلات پرداختی تبصره 18 بر اساس تحصیلات

در جدول (8) میزان تعداد پرداخت شده برای ایجاد اشتغال آورده شده است از مجموع (153928 نفر) تعداد پرداخت های تسهیلات 87 درصد برای افراد دیپلم و زیر دیپلم 11 درصد از افراد پایه دانشگاهی و 1 درصد از افراد با تحصیلات تکمیلی پرداخت شده است . که از مجموع میزان تسهیلات پرداختی 95 درصد برای دیپلم و

ریز دیپلم و پایه دانشگاهی پرداخت شده و فقط 5 درصد به افرادی با تحصیلات تکمیلی پرداخت شده است.

پرداخت شده (مبالغ برحسب میلیارد ریال)			بازه ارقام
پیش بینی اشتغال مستقیم	مبلغ	تعداد	
153103	40214	126922	0-500
22568	9385	11562	500-1000
56995	41576	13594	1000-10000
46158	57579	1844	10000-150000
9740	2835	6	150000-1000000
288564	151589	153928	مجموع

جدول 9 : تسهیلات پرداختی تبصره 18 در بازه ارقام مختلف

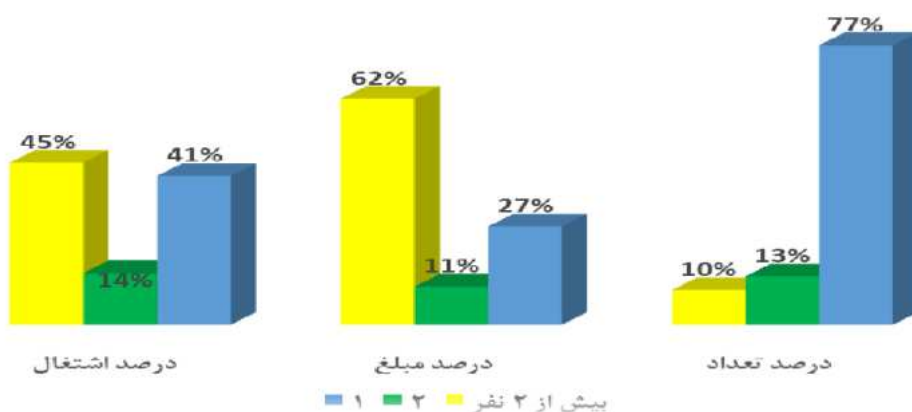

نمودار 9: مقایسه تسهیلات پرداختی تبصره 18 در بازه ارقام مختلف

از جدول (9) نتیجه می شود که بیش از 90 درصد از پرداخت ها به صورت خرد برای ایجاد اشتغال پرداخت شده و کمتر از 2 درصد به صورت کلان تسهیلات پرداخت شده است و با توجه به میزان اشتغال 53 درصد اشتغال های ایجاد شده اشتغال خرد بوده و پایداری نداشته است.

طرح‌های پرداخت‌شده* مبالغ برحسب میلیارد ریال						اندازه بنگاه متقاضی
درصد اشتغال	درصد مبلغ	درصد تعداد	پیش‌بینی اشتغال مستقیم	مبلغ	تعداد	
41%	27%	77%	118382	41106	118598	1 نفر
14%	11%	13%	41156	16024	20578	2 نفر
45%	62%	10%	129026	94459	14752	بیشتر از 2 نفر
100%	100%	100%	288564	151589	153928	مجموع

جدول 10 : تسهیلات پرداختی تبصره 18 بر اساس اندازه بنگاه

نمودار 10 : مقایسه میزان تسهیلات پرداختی تبصره 18 بر اساس اندازه بنگاه

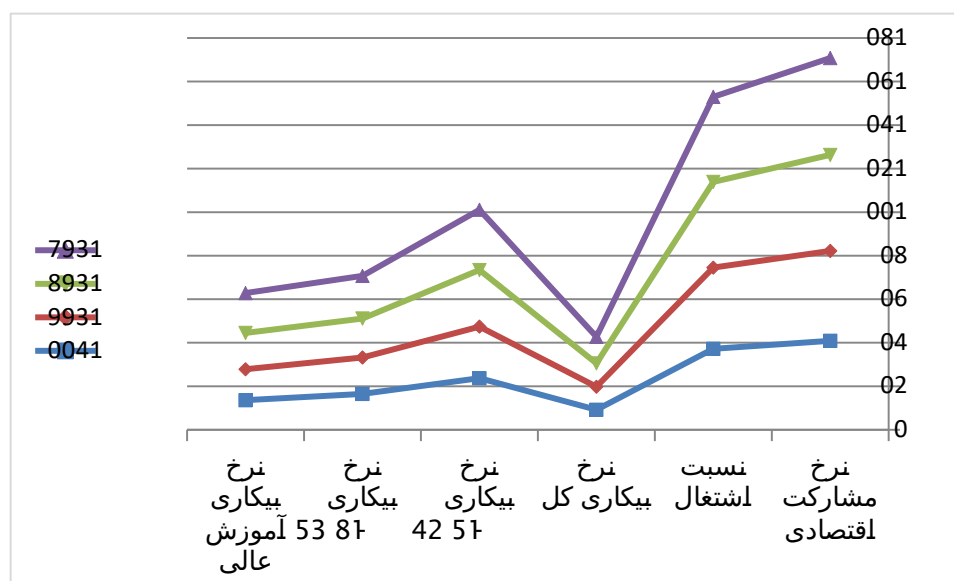
از جدول (10) نتیجه می‌شود که بیش از 90 درصد از پرداخت‌ها به صورت خرد برای ایجاد اشتغال یک نفره و دو نفره پرداخت شده و 10 درصد برای بنگاه‌های بیش از دو نفر می‌باشد .

10- آمار اشتغال در سال 1397 تا 1400

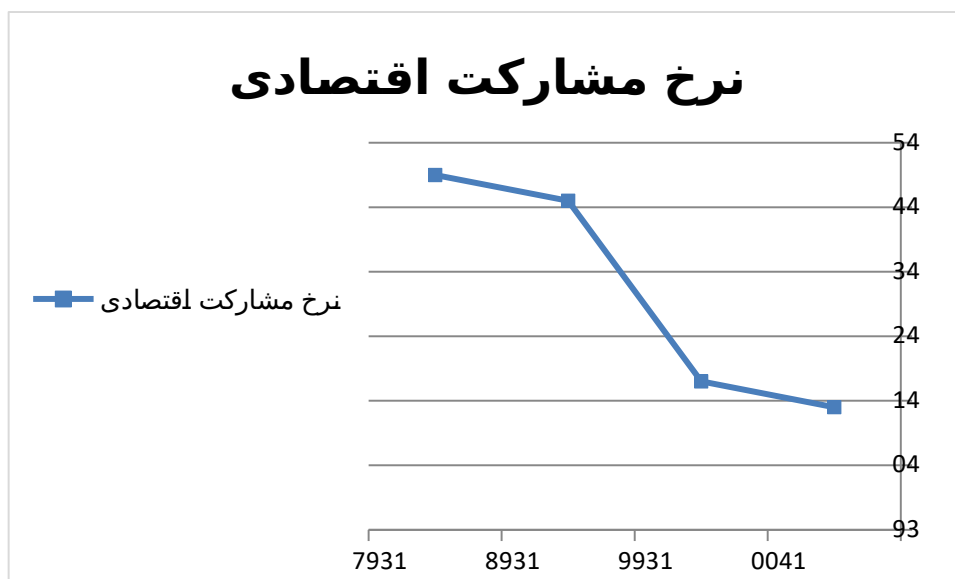
1397	1398	1399	1400	
44/5	44/1	41/3	40/9	نرخ مشارکت اقتصادی
39/1	39/4	37/3	37/2	نسبت اشتغال
12/2	10/7	10/6	9/2	نرخ بیکاری کل
27/7	26	23/7	23/7	نرخ بیکاری 15-24
19/6	17/9	16/7	16/5	نرخ بیکاری 18-35
18/3	16/7	14/2	13/6	نرخ بیکاری آموزش عالی

جدول 11: شاخص‌های اشتغال در سال 1397 تا 1400

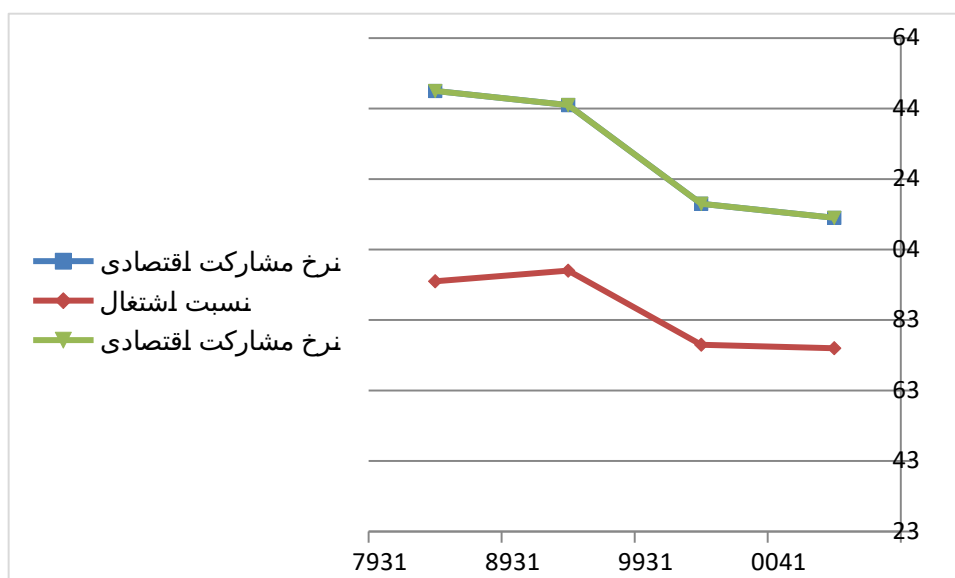
بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، در این چند سال حدود 3 درصد کاهش داشته است که بر اساس اطلاعات بخش قبل بیشتر آنها در بخش اشتغال خرد و بصورت اشتغال ناپایدار است و همچنین بررسی نرخ بیکاری فارغ التحصیلان آموزش عالی نشان می‌دهد 18.3 درصد جمعیت فعال فارغ التحصیل کشور بیکار بوده اند این نرخ در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط روستایی نسبت به شهری بیشتر بوده است بررسی روند تغییرات این نرخ حاکی از آن است که در این چند سال حدود 5 درصد کاهش داشته است.

نمودار 11: مقایسه شاخص‌های اشتغال در سال 1397 تا 1400

نمودار 12 : مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی در سال 1397 تا 1400

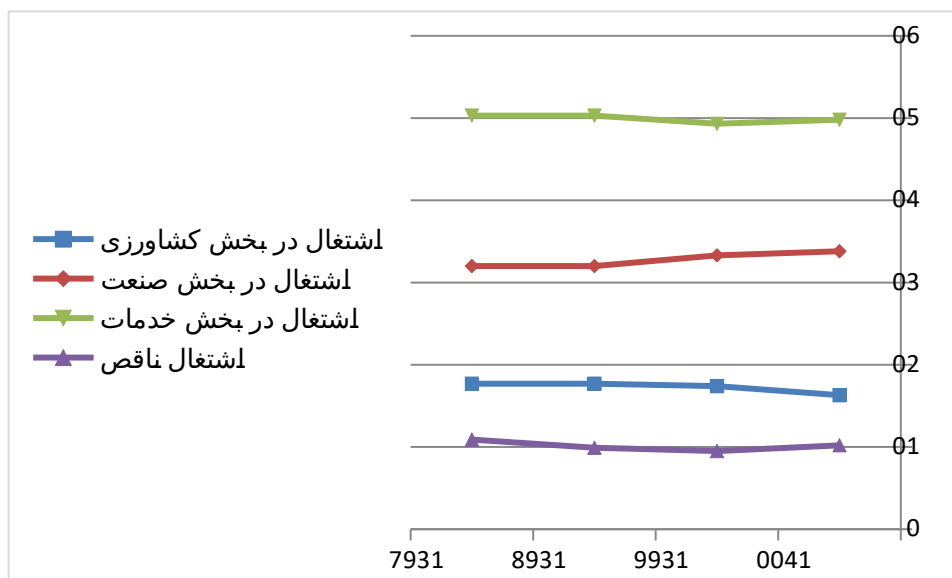
نمودار 13 : مقایسه نرخ مشارکت اقتصادی و نسبت اشتغال در سال 1397 تا 1400

با توجه به جداول و نمودارها دیده می‌شود که نرخ مشارکت اقتصادی از سال 1397 تا 1400 به میزان 3.6 درصد و نسبت اشتغال به میزان 1.9 درصد در این دوره کاهش یافته است

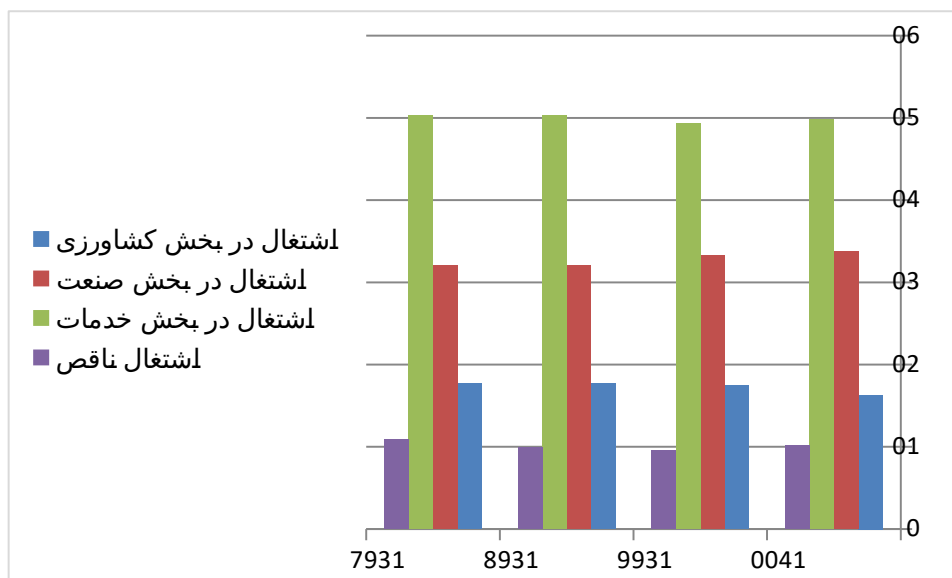
11- آمار اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی در سال‌های 1397 تا 1400

1397	1398	1399	1400	
17/7	17/7	17/4	16/3	اشتغال در بخش کشاورزی
32	32	33/3	33/8	اشتغال در بخش صنعت
50/3	50/3	49/3	49/8	اشتغال در بخش خدمات
10/9	9/9	9/5	10/2	اشتغال ناقص

جدول 12: اشتغال در بخش‌های مختلف اقتصادی در سال‌های 1397 تا 1400

نمودار 14: مقایسه نسبت اشتغال در بخش‌های مختلف سال‌های 1397 تا 1400

نمودار 15: مقایسه نسبت اشتغال در بخش‌های مختلف

با توجه به جدول (12) و نمودار (14) بررسی اشتغال در بخش‌های عمده فعالیت اقتصادی نشان می‌دهد که بخش خدمات با 49.8 درصد بیشترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است. در مراتب بعدی، بخش‌های صنعت با 33.8 درصد و کشاورزی با 16.3 درصد قرار دارند. سهم شاغلان بخش کشاورزی 1.4 درصد

کاهش را در این سال‌ها تجربه کرده است، اما بخش‌های صنعت و خدمات در این سال‌ها افزایش 0.5 درصدی و 1.8 درصدی نسبت به سال‌های گذشته داشته است.

12 - نتیجه‌گیری:

با بررسی‌ها شاید این‌گونه به نظر بیاید که افزایش اشتغال و پایین آوردن نرخ بیکاری از طریق افزایش رشد اقتصادی به دست آید. اما با بررسی دقیق باوجود پرداخت‌های فراوان تسهیلات برای ایجاد اشتغال در سنوات گذشته به این نتیجه می‌رسیم که رشد اقتصادی به وجود نیامده و به کاهش نرخ بیکاری منتج نگردیده است و باوجود تلاش‌های بسیار برای ایجاد تسهیلات در ردیف بودجه در سنوات گذشته و حال برای ایجاد اشتغال پایدار به به علت آن که بیشتر تسهیلات ایجاد اشتغال از تبصره 18 قانون بودجه برای ایجاد اشتغال‌های خرد و ناپایدار مانند خرید دام و کشاورزی‌های سنتی پرداخت شده است نرخ بیکاری تغییر چشمگیری پیدا نکرده است و اقتصادی بهتر نشده است .

برای رسیدن به نتیجه مطلوب و رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال پایدار، باید از پرداخت تسهیلات تبصره 18 قانون بودجه برای ایجاد شغل‌های ناپایدار و فصلی جلوگیری کرد و یا تا حد خیلی زیادی پرداخت آن را کاهش داد و پرداخت تسهیلات را به سمت احداث و راه‌اندازی زنجیره‌های تأمین، شبکه‌های تأمین بنگاه‌های تولید و صنعتی بزرگ و ایجاد اشتغال در بخش خدمات برد تا با احداث واحدهای تولیدی و راه‌اندازی زنجیره‌های تأمین و یا به صورت گسترده‌تر راه‌اندازی شبکه‌های تأمین به ایجاد اشتغال پایدار و رشد اقتصادی و کاهش نرخ بیکاری کمک شود.

- (1) کتاب مدیریت زنجیره تأمین موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.
- (2) علیزاده ، محمد و مطلبی، معصومه . (8930) ـ "کارآفرینی در بخش صنعت، میزان تولید و اشتغال در اقتصاد ایران"، چهارمین کنفرانس ملی کارآفرینی و مدیریت کسب و کارهای دانش بنیان، بابلسر، دانشگاه جامع علمی کاربردی مازندران شرکت پژوهشی طرود شمال.
- (3) شهبازی، کیومر و طالبی، زهرا. (8938) ـ "تولید، بیکاری و قانون اوکان :شواهدی از استان‌های ، کشور"، فصلنامه‌ی اقتصاد مقداری (بررسی‌های اقتصادی سابق)، دوره‌ی 3 ، شماره‌ی 8- . صفحات 83.
- (4) مجاوریان، مجتبی؛ طهرانچیان، امیرمنصور و پورصفیر، زینب. (8939) ، "بررسی رابطه بین سه متغیر رشد اقتصادی، صادرات و اشتغال در بخش کشاورزی ایران"، مجله اقتصاد کشاورزی، . جلد 1
- (5) نصرالهی، زهرا و پوشدوزباشی، هانیه. (8938) ـ "بررسی رابطه میان تجارت و اشتغال در بخش صنعت، فصلنامه سیاست گذاری پیشرفت اقتصادی"، دانشگاه الزهرا (س) ..